Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXVIII/218/2016
Rady Miejskiej Będzina
z dnia 21 grudnia 2016 roku

PROGRAM ZDROWOTNY

„PROGRAM BADAŃ PRZESIEWOWYCH SŁUCHU DLA UCZNIÓW KLAS I SZKÓŁ PODSTAWOWYCH ZLOKALIZOWANYCH NA TERENIE MIASTA BĘDZINA NA LATA 2017 – 2019"

Wydział Polityki Społecznej i Działalności Gospodarczej
Będzin, 2016 rok

SPIS TREŚCI

1. Opis problemu zdrowotnego 3
2. Populacja podlegająca jednostce samorządu terytorialnego i populacja kwalifikująca się do programu 4
3. Uzasadnienie potrzeby wdrożenia programu 5
4. Cele programu
   a. Cel główny 5
   b. Cele szczegółowe 5
   c. Oczekiwane rezultaty 6
   d. Mierniki efektywności programu 6
5. Adresaci programu 6
6. Tryb zapraszania do programu 7
7. Organizacja programu
   a. etapy realizacji programu 7
   b. planowane interwencje 8
   c. kryteria kwalifikacji uczestników programu 8
   d. zasady udzielania świadczeń w ramach programu 8
   e. sposób powiązania działań programu ze świadczeniami zdrowotnymi finansowanymi ze środków publicznych 9
   f. sposób zakończenia udziału w programie 9
   g. bezpieczeństwo planowanych interwencji i kompetencje niezbędne do realizacji programu 9
   h. dowody skuteczności planowanych działań 9
8. Koszty szacunkowe 10
9. Finansowanie programu 10
10. Monitorowanie i ewaluacja 10
11. Okres realizacji programu 11

1. Opis problemu zdrowotnego

Wady słuchu to różne zaburzenia funkcji ucha i zmysłu słuchu, które upośledzają zdolność słyszenia. Wada może polegać na uszkodzeniu odbierania dźwięków z otoczenia lub zaburzeniu przewodzenia dźwięków do mózgu. Najczęściej występują wady mieszane. Stopień uszkodzenia słuchu może być od lekkiego niedosłuchu po całkowitą głuchotę.

W populacji dzieci i młodzieży ubytki słuchu mają różny charakter zależny od przyczyn powstawania. Najczęściej są to infekcje górnych dróg oddechowych prowadzące do stanów zapalnych ucha środkowego. W warunkach prawidłowych w jamie bębenkowej oprócz struktur anatomicznych znajduje się powietrze, natomiast w czasie choroby gromadzi się płyn. Przewlekłe wysiękowe zapalenie ucha środkowego, jeżeli jest nieleczone może prowadzić do trwałego niedosłuchu. Innym czynnikiem powodującym niedosłuch może być hałas pochodzący z różnych źródeł. W niektórych przypadkach są to wady wrodzone powstałe w wyniku nieprawidłowego rozwoju w życiu płodowym lub dziedziczenie.

Problemy ze słuchem dzieci w wieku szkolnym to coraz powszechniejszy problem. Dzieci, które niedosłyszą proszą o powtarzanie wypowiedzi, mówią przez nos lub zbyt głośno, nie odpowiadają na zadawane pytania. Zasób ich słownictwa jest ograniczony, wypowiedzi proste, mało komunikatywne, często niepoprawne a wymowa niewyraźna. Mają problem z przyswajaniem wiedzy w szkole. Zaburzenia słuchu negatywnie wpływają również na zachowanie dziecka i jego ogólny rozwój. Niedosłuch powoduje problemy z koncentracją, adaptacją do środowiska, komunikowaniem się, może wystąpić u dziecka agresja czy wycofanie.

Aby uniknąć braków i deficytów, które narastają z każdym dniem funkcjonowania bez poprawnej diagnozy i ewentualnej opieki terapeutycznej należy wykluczyć wady, które powodują te deficyty.

Wczesne rozpoznawanie wad i zaburzeń słuchu zapobiega ich pogłębieniu się a jednocześnie zwiększa szansę na całkowite wyleczenie.

Objawy wskazujące na obecność zaburzeń słuchu u dzieci

Problem ze słuchem może pojawić się u dziecka w każdym wieku nagle lub stopniowo, pozostając w wielu przypadkach niezauważony. Tymczasem typowe symptomy wskazujące na możliwość występowanie zaburzeń słuchu są łatwe do wychwycenia. Według Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu są to między innymi:

- opóźnienie rozwoju mowy lub ograniczony zasób językowy,

- trudności ze zrozumieniem tekstu czytanego i nieprecyzyjne wypowiadanie słów,
- niewyraźna mowa, gubienie początków lub końcówek wyrazów,
- problemy z pisaniem ze słuchu,
- obserwowanie twarzy osoby mówiącej,
- rozkojarzenie, problemy z koncentracją uwagi, rozglądanie się po klasie w czasie gdy inni wykonują polecania nauczyciela,
- zdziwienie, gdy dziecko uświadamia sobie, że jest wywoływane po imieniu,
- opóźnione reagowanie lub brak odpowiedzi na zawołanie,
- trudności z rozumieniem poleceń wydawanych w hałasie, np. w przerwie międzylekcyjnej,
- częste próby o powtórzenie, dopytywanie się ,,co?", trudności ze zrozumieniem pytania,
- częste nieprzygotowanie do lekcji z powodu niezapisania przez dziecko tematu pracy domowej,
- siadanie zbyt blisko telewizora lub manipulowanie ustawieniem głośności,
- siadanie blisko nauczyciela i obserwowanie z uwagą lub wręcz odwrotnie – zajmowanie się samym sobą w końcu sali,
- trudności z lokalizacją źródła dźwięku,
- głośne mówienie w cichym otoczeniu,
- gorsze wyniki w nauce,
- siedzenie w klasie w czasie przerwy, uciekanie przed hałasem,
- bóle głowy, które mogą być objawem wskazującym na obecność nadwrażliwości na dźwięki,
- słyszenie dźwięków, których nie słyszą inni (szumy, piski, gwizdy, dzwonienie),
- niereagowanie na dzwonek oznajmujący przerwę,
- dysleksja, dysgrafia,
- zawroty głowy, zaburzenia równowagi

2. Populacja podlegająca jednostce samorządu terytorialnego i populacja kwalifikująca się do programu

Populacja podlegająca jednostce samorządu terytorialnego:

- liczba mieszkańców Będzina - 54 767 osób (dane z Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego w Będzinie)

- liczba uczniów klas I szkół podstawowych w roku szkolnym 2016/2017 - 175 dzieci (informacja z Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Będzinie)
- szacowana liczba uczniów klas I szkół podstawowych w roku szkolnym 2017/2018 – 550 dzieci (informacja z Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Będzinie)
- szacowana liczba uczniów klas I szkół podstawowych w roku szkolnym 2018/2019 – 500 dzieci (informacja z Wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Będzinie)

Programem zostaną objęte dzieci – uczniowie klas I uczęszczające do szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie miasta Będzina.

W pierwszym roku realizacji programu tj. w 2017 roku populacja dzieci kwalifikująca się do badań wynosi 175 (dane z wydziału Oświaty Urzędu Miejskiego w Będzinie).

3. Uzasadnienie potrzeby wdrożenia programu

Badania przesiewowe prowadzone przez Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu wykazały, że około 20% dzieci i młodzieży w wieku szkolnym ma różnego rodzaju problemy ze słuchem, a 60% rodziców dzieci, u których wykryto zaburzenia słuchu, nie miało świadomości istnienia problemu. Ponadto w grupie dzieci z nieprawidłowym wynikiem badania przesiewowego, słabe i bardzo słabe wyniki w nauce ma dwukrotnie więcej dzieci niż w grupie dzieci z wynikiem prawidłowym.

W związku z powyższym przesiewowe badanie słuchu w klasach I szkół podstawowych mają duże znaczenie dla przyszłości dzieci. Jak pokazują badania kliniczne wczesne wykrycie zaburzeń słuchu u dzieci umożliwia efektywne wdrożenie odpowiednich działań leczniczych, rehabilitacyjnych oraz profilaktycznych, które prowadzą do złagodzenia lub usunięcia różnego rodzaju zaburzeń i dysfunkcji, a tym samym do stworzenia wszystkim dzieciom równych szans edukacyjnych.

4. Cele programu

a. Cel główny

Głównym celem programu jest wykrycie i ocena ilości zaburzeń słuchu u dzieci z I klas szkół podstawowych z terenu miasta Będzina oraz objęcie opieką diagnostyczną, leczniczą i terapeutyczną dzieci z wykrytym uszkodzeniem słuchu.

b. Cele szczegółowe

- wczesne wykrycie wad i schorzeń narządu słuchu u dzieci z I klas szkół podstawowych,
- zmniejszenie powikłań związanych z wykrytym niedosłuchem i zapobieganie dalszemu

rozwojowi zaburzeń słuchu,

- podejmowanie odpowiednich działań terapeutycznych w celu zminimalizowania konsekwencji wad słuchu ,
- pokonywanie przez dzieci niepowodzeń szkolnych, których przyczyną są zaburzenia w komunikowaniu się wywołane wadami słuchu,
- wzrost świadomości rodziców, pracowników oświaty na temat przesiewowego badania słuchu, występowania wad słuchu u dzieci oraz skutków zdrowotnych i społecznych poprzez kampanie edukacyjno – informacyjne.

c. Oczekiwane rezultaty

- zminimalizowanie konsekwencji wykrytych zaburzeń słuchowych poprzez odpowiednie działania diagnostyczne, lecznicze i terapeutyczne,
- zwiększenie wykrywalności zaburzeń słuchowych u dzieci poprzez upowszechnienie wykonywania przesiewowych badań słuchu,
- zwiększenie wiedzy dotyczącej ochrony narządu słuchu,
- poprawa jakości życia dzieci, u których skorygowano wady i schorzenia narządu słuchu.

d. Mierniki efektywności programu

- liczba dzieci uczestniczących w programie,
- liczba dzieci, u których przeprowadzono badanie,
- liczba dzieci, u których przeprowadzono powtórne badanie,
- liczba dzieci ze stwierdzonymi zaburzeniami słuchowymi lub skierowane do dalszej diagnostyki,
- liczba odbiorców akcji informacyjno – edukacyjnej – nauczyciele/rodzice – opiekunowie prawni dzieci.

5. Adresaci Programu

Programem badań przesiewowych będą objęte dzieci uczniowie klas I szkół podstawowych z terenu miasta Będzina. Na terenie miasta znajduje się 12 szkół podstawowych. W roku szkolnym 2016/2017 szacowana liczba dzieci wyniesie 175.

Programem objęte zostaną wszystkie dzieci, których rodzice lub opiekunowie prawni wyrażą zgodę w formie pisemnej na na przeprowadzenie badań.

Organizator programu corocznie oszacuje liczebność populacji dzieci z klas I oraz

wysokość środków finansowych niezbędnych do zrealizowania programu.

6. Tryb zapraszania do programu

Zaproszenie do Programu nastąpi poprzez działania edukacyjno – informacyjne motywujące do aktywnego udziału w programie przez organizatora i realizatora programu.

Organizator programu - Urząd Miejski w Będzinie

- informacja o programie na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego
- informacja w lokalnej prasie

Realizator programu - Podmiot leczniczy wyłoniony w drodze konkursu

- przeprowadzenie kampanii informacyjno – edukacyjnej na terenie szkół wśród rodziców dzieci objętych programem,
- informacja na stronie internetowej oraz w siedzibie realizatora.

7. Organizacja Programu

a. etapy realizacji programu:

- wybór realizatora programu w drodze konkursu,
- kampania promocyjna programu przeprowadzona przez organizatora i realizatora programu,
- kampania informacyjno – edukacyjna skierowana do dzieci i rodziców/opiekunów prawnych przeprowadzona przez realizatora programu na terenie będzińskich szkół. Akcja informacyjno – edukacyjna (plakaty, ulotki) jest bardzo ważną częścią programu, polegającą na rozpowszechnianiu wiedzy i informacji wśród rodziców, pracowników oświaty, którzy muszą zrozumieć i przeanalizować cele i możliwości przesiewowych badań słuchu oraz poprawność i nieinwazyjność ich wykonania,
- uzyskanie pisemnej zgody rodziców/opiekunów prawnych dzieci na wykonanie badania,
- przeprowadzenie badań przesiewowych słuchu na terenie będzińskich szkół podstawowych,
- badanie słuchu obejmuje: otoskopowanie uszu, badanie słuchu audiometrem (audiometria tinalna). Jest to urządzenie z częstotliwościami od 250 do 8000Hz, możliwe natężenie od 10 do 100 dB,
- wykonanie powtórnego badania tego samego dnia u dzieci z niezadowalającym wynikiem badania początkowego (na poziomie 20 dB) - może to wpłynąć na ograniczenie skierowań z powodu przypadków fałszywie dodatnich,

- w przypadku stwierdzenia niedosłuchu dziecko jest kierowane na badania w kabinie ciszy na terenie Będzina (audiometria tonalna, powietrzna, kostna i słowna) oraz tympanometria,
- przygotowanie informacji dla rodziców o wynikach badań słuchu oraz na temat dalszego postępowania w przypadku wykrycia zaburzeń słuchu. Po badaniu każde dziecko na bieżąco otrzymuje informację o wynikach i ewentualnych dalszych działaniach (adresy placówek), które w ramach umowy z NFZ mogą zająć się szczegółową diagnostyką, leczeniem, rehabilitacją. Informacja o wynikach badań przygotowywana dla rodziców przekazuje najważniejsze dane: stan słuchu biologicznego, stan reakcji słuchowej na dźwięki mowy, informacje o możliwościach diagnostycznych i terapeutycznych dla dzieci u których badania przesiewowe słuchu wyszły niepoprawnie,
- systematyczny monitoring realizacji programu.

b. planowane interwencje

Dzieci spełniające kryteria włączenia będą poddane pełnemu zakresowi interwencji wymienionych w programie.

Planowane interwencje to: otoskopowanie uszu, badanie słuchu.

c. kryteria kwalifikacji uczestników programu

- uczniowie klas I szkół podstawowych (w danym roku realizacji programu)
- mieszkańcy miasta Będzina,
- pisemna zgoda rodziców/opiekunów prawnych dziecka na przeprowadzenie badania,
- brak przeciwwskazań do wykonania pełnego pakietu badań przesiewowych słuchu (u dzieci chorych, przeziębionych wyniki badania słuchu audiometrem mogą być zafałszowane. W takim przypadku zaproponowany zostanie inny termin badania). W przypadku nieprawidłowości rozwojowych, które uniemożliwiają otrzymanie dokładnych wyników badań przesiewowych koniecznym będzie skierowanie dziecka do specjalisty, który przeprowadzi odpowiednie badania.

d. zasady udzielania świadczeń w ramach programu

Świadczenie w postaci wykonania badania otrzyma każde dziecko spełniające kryteria programu.

e. sposób powiązania działań programu ze świadczeniami zdrowotnymi finansowanymi ze środków publicznych

Realizacja programu badań przesiewowych słuchu przyczyni się do wykrycia nieprawidłowości związanych ze słuchem dzieci – uczniów klas I szkół podstawowych i umożliwi podjęcie dalszych działań diagnostycznych, leczniczych czy terapeutycznych w ramach świadczeń finansowanych ze środków publicznych. Każdy opiekun dziecka, u którego wykryto w czasie badania przesiewowego dysfunkcje słuchowe zostanie pisemnie poinformowany o dalszych możliwościach leczenia dziecka.

f. sposób zakończenia udziału w programie i możliwość kontynuacji otrzymywania świadczeń zdrowotnych, jeżeli istnieją wskazania

Pełne uczestnictwo w programie polega na:

- udziale szkół i rodziców w akcji informacyjno – edukacyjnej,
- uzyskaniu zgody rodzica lub opiekuna prawnego dziecka na wykonanie przesiewowego badania słuchu,
- udziale dziecka w badaniu i uzyskaniu informacji o wynikach badania,
- uzyskaniu informacji przez rodzica/opiekuna prawnego dziecka, u którego wykryto nieprawidłowości o dalszych możliwościach postępowania diagnostycznego, leczniczego, terapeutycznego.

Zakończenie udziału w programie jest możliwe na każdym etapie programu na podstawie pisemnej rezygnacji rodzica/opiekuna prawnego dziecka.

g. bezpieczeństwo planowanych interwencji i kompetencje niezbędne do realizacji programu

Program badań przesiewowych słuchu będzie realizowany przez podmiot leczniczy/podmioty lecznicze, wyłoniony w drodze konkursu ofert. Planowane interwencje to: otoskopowanie uszu, badanie słuchu. Są to procedury bezpieczne i nieinwazyjnymi. Będą wykonywane za pomocą sprzętu, który jest odpowiedni do prawidłowego wykonania programu oraz przez personel posiadający odpowiednie kwalifikacje, znający zasady działania audiometru, sposób przeprowadzania badania audiometrem.

h. Dowody skuteczności planowanych działań

W dniu 22 czerwca 2011 roku został podpisany w Warszawie przez przedstawicieli towarzystw naukowych zrzeszających audiologów, okulistów, foniatrów i terapeutów mowy

Europejski Konsensus Naukowy dotyczący badań przesiewowych słuchu, wzroku i mowy. Prace prowadzone podczas polskiej prezydencji zmierzają do podpisania konkluzji Rady Europy zalecającej przeprowadzenie takich badań u wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.

Gmina Będzin po raz pierwszy będzie realizować program badań przesiewowych słuchu adresowany do dzieci siedmioletnich (uczniów klas I szkoły podstawowej). W Polsce gminy, które finansują program ze środków publicznych to między innymi: Częstochowa, Tarnowskie Góry.

8. Koszty szacunkowe

a. koszty jednostkowe

Koszt jednostkowy związany z wykonaniem badania u 1 dziecka na który składa się: akcja informacyjno – edukacyjna, akcja promocyjna, koszt badania przesiewowego słuchu, przygotowanie informacji dla rodziców/opiekunów prawnych o wynikach badań i ewentualnym dalszym postępowaniu skalkulowany został na ok. 12 złotych

Szczegółowe koszty zostaną przedstawione przez podmioty lecznicze przystępujące do konkursu ofert.

b. planowane koszty całkowite

Wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację programu w pierwszym roku realizacji programu wyniesie ok. 2 100 złotych.

Szacunkowy koszt realizacji programu w latach kolejnych:

- rok szkolny 2017/2018 550 dzieci x 12 złotych = 6 600 złotych
- rok szkolny 2018/2019 500 dzieci x 12 złotych = 6 000 złotych

9. Źródła finansowania

Program w całości zostanie sfinansowany z budżetu gminy Będzin.

10. Monitoring i ewaluacja

a. ocena zgłaszalności do programu

Ocena zgłaszalności do programu będzie monitorowana w trakcie trwania programu oraz po jego zakończeniu na podstawie list uczestnictwa. Realizator programu zobowiązany będzie do składania raz w miesiącu sprawozdania z realizacji programu.

W ramach monitorowania i ewaluacji programu zostaną określone następujące wskaźniki:

- populacja dzieci kwalifikujących się do programu, zgodnie z przyjętymi kryteriami,
- liczba dzieci, u których wykonano badanie przesiewowe słuchu,
- liczba dzieci, u których nie przeprowadzono badania,
- liczba dzieci, których rodzice nie wyrazili zgody na badanie,
- liczba spotkań edukacyjnych,
- liczba odbiorców edukacji zdrowotnej – dzieci i ich rodziców,

b. ocena jakości świadczeń w programie

Organizator programu wyznaczy osobę odpowiedzialną za stały monitoring jakości świadczeń w programie. Ponadto każdy uczestnik programu tj. rodzic/opiekun prawny dziecka będzie poinformowany o możliwości zgłaszania uwag pisemnych do organizatora programu w zakresie jakości uzyskanych świadczeń.

c. ocena efektywności programu

- poziom frekwencji (im wyższa frekwencja tym większe prawdopodobieństwo uzyskania założonego celu),
- liczba wykrytych zaburzeń słuchu w populacji dzieci z klas I,
- liczba dzieci, u których podjęto leczenie,
- liczba dzieci, u których uzyskano poprawę w zakresie słyszenia
- zmiana w poziomie wiedzy uczestników oraz zdobytych umiejetności w praktyce,
- minimalizowanie ewentualnych deficytów wywoływanych przez różnego rodzaju problemy ze słuchem.

11. Okres realizacji programu

Realizację programu zaplanowano na lata 2017 - 2019

Cytowane prace:

- *Informator o słuchu – Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu*
- *Informacje prasowe z Europejskiego Konsensusu Naukowego w Warszawie „Badania przesiewowe słuchu, wzroku i mowy u dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym".*

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miejskiej Będzina

Krzysztof Dudziński

Akceptuję w zakresie formalnoprawnym

radca prawny Marcin Kropka

ZASTĘPCA NACZELNIKA
Wydziału Polityki Społecznej
i Działalności Gospodarczej

Agata Wyderka-Pietrzyk